

Місце сучасної бібліотеки у формуванні системи інноваційної освіти

В сучасних умовах жодне підприємство не може розвиватися без використання нових технологій. Так і бібліотека не зможе залишатися соціально важливою організацією і укріплювати свої позиції та зберігати конкурентоспроможність без використання інновацій. Трансформація системи освіти змушує змінювати і структуру бібліотеки, як частини освітнього розвитку. Але через слабку підтримку збоку держави і вузів інновації затримуються у своєму можливому розвитку, а важливість функціонування бібліотек зводиться до нуля. В даний момент існує багато технологій, які змогли б допомогти підвищити попит на бібліотечну продукцію і облегчити ручну працю бібліотечного працівника, замінивши її на автоматизовану.

В Україні і Росії питань взаємодії освіти і бібліотек, а також автоматизованого їх розвитку торкалися багато авторів, наприклад, такі як: В.А.Монастирьова, І. П. Медянкіна, Л. К. Бобров, С. Л. Малишев, Л.Е.Нескубо, Е.Ю. Качанова, Е.Н. Гусєва та інші. Але загалом ця проблема не являється поширеною і дуже популярною, тому що існує думка, що бібліотечна сфера – це відмираюча сфера, і вона не потребує інновацій. Так, у своїй роботі «Инновационное развитие библиотечно-информационной сферы» Е.Н. Гусєва вважає, що ми є свідками завершення першого з етапів діяльності бібліотек і інших інститутів соціально-гуманітарної сфери в напрямку інноваційного розвитку. На мою думку, ця позиція є хибною, адже за присутності чіткої стратегії і підтримки держави бібліотечна сфера може вийти на новий рівень розвитку і бути більш важливим і популярним елементом сучасної освіти.

В даному науковому дослідженні розглядаються основні напрямки інноваційного розвитку бібліотек та їх значення для сучасної освіти. Необхідність цього випливає з відсутності належного оцінювання можливості розвитку інновацій в даному напрямку і потреби виходу бібліотек на новий автоматизований інформаційний рівень для більш швидкої і ефективної роботи.

Бібліотека є не лише структурним підрозділом вузу, а й перебуває в тісному безперервному процесі взаємодії з різними структурами - як вузівськими, так і зовнішніми: обмінюється інформацією, вивчає потреби користувачів, залучає різного роду ресурси, надає інформаційні послуги, розбудовує співробітництво, одержує фінансування. Від ефективності діяльності бібліотеки, стану її ресурсної бази, різноманітності бібліотечних продуктів і послуг прямо залежить повноцінне функціонування всіх структур вузу, і, як наслідок цього – якість освітніх послуг.

Взаємодія бібліотеки й інших структур вузу (насамперед факультетів і кафедр) спрямоване на поліпшення формування й використання ресурсів бібліотеки й на підвищення якості бібліотечних і освітніх послуг. Під впливом факторів зовнішнього й внутрішнього середовища трансформуються функції бібліотеки, міняються

пріоритети її діяльності. Домінуючою стає інформаційно-освітня функція, яка інтегрує в собі основні цілі діяльності бібліотеки й забезпечує реалізацію її соціальної місії [1].

Вплив змін у освітньому процесі неодмінно відображається на бібліотеках. Найбільший акцент у їх співпраці вказується на інформаційні технології, в результаті чого розшириться можливість користування ресурсами бібліотек, забезпечиться повнота інформаційного обслуговування і зможуть економитися фінанси і підвищуватися імідж бібліотеки.

Управління розвитком бібліотечної справи означає можливість вправно впроваджувати інновації. Для цього необхідно їх виявляти і вміло впроваджувати в життя. Із можливих ідей вибирають ті які дадуть найбільший ефект і стимул подальшого розвитку, а також будуть зручними як для співробітників так і для користувачів.

Проаналізувавши нинішню ситуацію в бібліотеках можна виявити багато напрямків інноваційного розвитку. Але хотілося б зупинитися, на найважливіших моментах можливого розвитку сучасної бібліотеки, тих напрямків, у яких необхідно рухатися для поліпшення сучасної освіти.

Виділимо наступні напрямки:

- створення автоматизованих інформаційних бібліотечних систем і напрямки їх удосконалення;
- організація дистанційної освіти і її зв'язок з бібліотекою;
- покращення інфраструктури освітнього бібліотечного інформаційно-аналітичного середовища.

Автоматизовані інформаційні системи (АІС) впроваджуються в усі сфери, в тому числі і в бібліотечну. Всі вони мають не універсальний характер, а спеціальний – по галузі, предмету, темі тощо. Вони побудовані на принципі ускладнення розв'язуваних інформаційних завдань, тобто визначальних функцій АІС, а також систематизації, що знаходиться в пам'яті інформації (даних, знань). На цій підставі виділяється чотири основні типи сучасних АІС: інформаційно-пошукові (ІПС), інтерактивні (ІС), експертні (ЕС) і штучного інтелекту (ШІ) [2].

Найпоширенішими стали інформаційно-пошукові системи, що пов'язані із створенням бази даних (БД), банку даних (БнД) і баз знань (БЗ), але щоб виконувати усі завдання інформаційного керування бібліотекою: облік (нагромадження, зберігання в певній системі) усієї наявної в суспільстві інформації (ІПС і ІС), оцінка інформації (ЕС), прийняття необхідного інформаційного рішення (ШІ) необхідно використовувати сукупність усіх систем класифікації. Так, розглянемо вирішення деяких проблем розвитку на прикладі АІС штучного інтелекту.

У бібліотеках переважна частина роботи зосереджена на розумовій праці робітників і в меншій мірі машин. Багато проблем цілком можна реалізувати за допомогою комп'ютерних програм і тим самим оптимізувати роботу, заощадити трудові ресурси, а також впорядкувати й систематизувати рух інформації в бібліотеках і в комп'ютерній мережі для читачів. Існує безліч проблем, для яких взагалі не існує варіантів автоматизованих рішень.

Зараз усі ці проблеми вирішуються більше людиною, але за допомогою штучного інтелекту можна хоча б частково полегшити цей процес. Так дані системи можуть допомогти в вирішенні наступних проблем бібліотек:

- визначення оптимальної закупівлі книг відповідно до інтересів читачів, внаслідок недостатнього фінансування на потрібне комплектування фонду бібліотеки книгами, періодичними й медіа виданнями;
- визначення власне дослідницьких завдань (у першу чергу, вивчення читацьких інтересів) і встановлення зворотного зв'язку із читачем, підвищення престижу бібліотеки;
- оптимальний розподіл коштів на купівлю літератури, що видається;
- з'ясування кваліфікаційного рівня на категорії посади бібліотечного працівника.

Питання про нехватку книжкових фондів на пряму пов'язане з попитом читачів. Визначивши інтелектуальний образ читача, за допомогою штучного інтелекту, бібліотеці буде легше закуповувати книги, які дійсно необхідні, тому що потреби читачів можуть мінятися дуже швидко й присутня література може просто втрачати свою актуальність. Вивчення читацьких інтересів допоможе так само встановити зворотний зв'язок із читачем. Через обмежені грошові ресурси не завжди ці завдання зможуть бути реалізовані, тому що бібліотека не завжди має можливість одержати всю необхідну літературу. Для цього так само може знадобитися якесь автоматизована система, яка допоможе проаналізувати книжкові надходження в бібліотеки з різних джерел, - порівняти структури попиту й книговидання, попиту й бібліотечного комплектування, книговидання й комплектування, а також проаналізувати структури книговидання й тенденцій у її зміні. Для підбору кадрів може бути реалізована окрема схема, яка проводить розпізнавання інформації на основі тестів, які проводяться для виявлення інтелекту, освіти, уміння працювати з людьми й книгами й з'ясувати відповідність визначення вибору даного людину на посаду.

Інший напрямок розвитку може бути направлений на вирішення проблем пов'язаних з участю бібліотек у системі дистанційної освіти. В умовах масового використання інформаційних технологій, надання вузівськими бібліотеками інформаційно-бібліотечних послуг у рамках навчального процесу як і раніше спрямоване переважно на традиційні (академічні) форми навчання, у той час як можливості обслуговування дистанційних користувачів, що навчаються із застосуванням дистанційних технологій, суттєво обмежені. Відмінною рисою дистанційного навчання є можливість навчатися в географічно відокремленій від місця навчання місцевості, у зручному режимі, на будь-якому курсі, що цікавить, при відсутності формальних обмежень. Інтеграція системи дистанційної освіти (СДО) і інформаційних ресурсів, наявних у вузівських бібліотеках, дозволить здолати дефіцит доступу до якісної інформації, що відчувається студентами, які навчаються дистанційно, насамперед, при підготовці курсових і випускних кваліфікаційних робіт, а також сприяє підвищенню якості навчального процесу. Але в реалізації цього проекту існує ряд проблем інформаційно-бібліотечного забезпечення навчального процесу [3].

Ще одною проблемним аспектом являється проблема інновацій в інфраструктурі освітнього бібліотечного інформаційно-аналітичного середовища. Взаємодія викладача, студента і бібліотеки у вигляді повнотекстового бібліотечного сховища є зручним для навчального процесу. Це завдання можна вирішити за допомогою використанням методів ІТ архітектурних рішень. Корисність створення повнотекстової Інтернет бібліотеки для професійної діяльності викладача характерна тим, що є можливість роботи з каталогами, доступу до навчальних електронних матеріалів. Причому каталоги є багато електронних матеріалів повинні пропонуватися в режимі вільного (безкоштовного) доступу.

Проаналізуємо переваги організації повнотекстової Інтернет бібліотеки в контексті діяльності викладача:

- очевидні перспективи зниження вартості поширення нормативної, навчальної, методичної інформації за допомогою використання технологій мережі Інтернет;
- збільшення місткості сховищ, що часом страждають від недоліку необхідних площ і відповідного встаткування;
- розширення доступ до навчальних і наукових матеріалів кафедр і підрозділів університету;
- інтенсивність поширення інноваційної інформації, передового досвіду;
- постійне розширення можливості одержання швидкого доступу до всієї наявної у світі інформації [4].

Усе це, безсумнівно, може підвищити інтерес викладача до науково-дослідної діяльності і створити середовище, що дозволяє максимально ефективно використовувати сховище бібліотечних ресурсів у навчальному процесі .

Методи аналізу інформації за допомогою комп'ютерних систем постійно удосконалюються. При цьому, разом з розповсюдженими й широко застосовуваними методами, усе ширше розвиваються й використовуються інші, нетрадиційні підходи. Один з них пов'язаний зі штучними інтелектом. У бібліотечній сфері існує значне зниження видлення коштів на їхній розвиток і недостатність державної підтримки в автоматизації бібліотечної сфери, що, у свою чергу, спричиняє ряд труднощів. Відсутня можливість на високому рівні оптимізувати роботу за допомогою комп'ютеризації й автоматизації. Тобто слабка матеріально-технічна база бібліотеки, що не дозволяє створити комфортне середовище для користувача й впроваджувати нові інформаційні технології, а так само реалізовувати масштабні програми й проекти. Все це безпосередньо має вплив на освіту і на місце бібліотеки в розвитку освіти. Подальші дослідження можуть бути направлені на вирішення конкретної проблеми даного напрямку з можливим впровадженням у роботу для підвищення ефективності роботи бібліотек.

Література:

1. Монастырёва В.А. Научная библиотека Белгородского государственного университета: путь в 130 лет / В.А. Монастырёва// Библиотеки и образование: новые аспекты взаимодействия: материалы и докл. конф., посвящ. 130-лет. Науч. б-ки, Белгород, 29 ноябр. 2006 г.

2. Особенности библиографических пособий, создаваемых на основе электронных технологий – <http://www.hi-edu.ru/e-books/CB/017.html>
3. Медянкина И. П., Бобров Л. К. Логико-структурный анализ проблем информационно-библиотечного обеспечения учебного процесса / И. П. Медянкина, Л. К. Бобров // 16-я Междунар. конф. «Крым 2009. Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса», Судак, 6-14 июня 2009 г.
4. Малышев С. Л., Нескубо Л. Е. Образовательная библиотечная информационно-аналитическая среда/ С. Л. Малышев, Л. Е. Нескубо // 16-я Междунар. конф. «Крым 2009. Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса», Судак, 6-14 июня 2009 г.

к.е.н. Скороходова Л.В., Волощук Л.О., Петрова Л.С.

Одеський національний політехнічний університет

Інтелектуальний капітал як об'єкт обліку та аналізу

Як самостійний науковий напрямок проблема створення і розвитку комплексного теоретичного і методологічного апарату обліку та аналізу інтелектуального капіталу у спеціальних дослідженнях не розглядалась. В цих умовах теоретична та методологічна розробка проблеми формування спеціального інструментарію для обліку та аналізу і надання зацікавленим користувачам достовірної інформації про інтелектуальний капітал є актуальною задачею. Також потребує уточнення понять, що характеризують інтелектуальний капітал бізнесу і процес його використання у рамках комерційної діяльності.

Правильне визначення будь-якого поняття дає змогу якнайкраще зрозуміти його суть і правильно використовувати значення дефініції надалі. Останнім часом інтелектуальний капітал підприємств стає все більшим чинником їх тривалої конкурентоспроможності та стійкого розвитку. В умовах інноваційної економіки саме інтелектуальний капітал визначає цінність та ринкову вартість економічного суб'єкта. Він стає одним з ключових об'єктів управління у сучасній системі управління підприємствами.

Виходячи з цього постає проблема в розкритті правильного та конкретного визначення поняття «інтелектуальний капітал».

Існує велика кількість тлумачень інтелектуального капіталу, такі як:

- 1) інтелектуальний капітал - це знання, інформація, досвід, організаційні можливості, інформаційні каналі, які можна використовувати, щоб створювати багатство [1];
- 2) інтелектуальний капітал - це знання, які можуть бути конвертовані у вартість, іншими словами, це сума всього того, що знають і чим володіють робітники і